

УДК 330.322:620.9.004.18

Адоньєв Є.О.

ІНВЕСТИВАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕНЕРГОЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АПК ЯК ЧИННИК ЗМЕНШЕННЯ СОБІВАРТОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Визначено основні напрями розвитку інноваційного ринку, активізації інноваційного підприємництва, спрямованого на зниження енергоємності сільськогосподарської продукції.

Main directions of development of innovation market, intensification of innovative entrepreneurship, directed on declining of power-consuming of goods of agriculture are determined.

Для стійкого динамічного розвитку економіки України необхідно визначити низку актуальних проблем, розробити заходи щодо їх ефективного вирішення. Серед них розвиток сільського виробництва, як складної системи, в якій поєднуються хімічні, метеорологічні, біологічні процеси з технічними і соціально-економічними з метою отримання необхідної кількості проміжної або кінцевої продукції. Сільське є найбільш масовим виробництвом як за кількістю самостійних підприємств, так і за територіальним розповсюдженням, різноманітністю об'єктивних умов щорічного розвитку та розширеного відтворення. Існуюча просторова варіація та періодичні коливання кінцевих результатів сільськогосподарського виробництва порушують питання розробки заходів з обмеження стохастичних коливань (зменшення ризику) щодо основних показників ефективності господарської діяльності окремих підприємств.

Однією з основних причин низької конкурентоспроможності продукції АПК на внутрішньому та зовнішньому ринках є неприпустимо висока енергоємність виробництва, яка значно перевищує світові показники (табл. 1)

Таблиця 1

Структура енерговитрат на виробництво продукції на сільськогосподарських підприємствах (відсотків від загальних витрат) [1]

Витрати	2002			2003			2004		
	всього	рослин- ництво	тварин- ництво	всього	рослин- ництво	тварин- ництво	всього	рослин- ництво	тварин- ництво
нафто- продукти	17,5	26,0	6,9	16,6	24,8	6,3	18,2	25,7	6,4
електро- енергія	3,5	2,4	4,8	3,5	2,4	5,0	3,0	2,0	4,4
паливо	1,0	1,3	0,8	1,2	1,5	0,7	1,4	1,8	0,8

Вирішення проблеми зниження енергоємності виробництва продукції АПК неможливе без системної інвестиційно-інноваційної діяльності, спрямованої на впровадження енергозберігаючих технологій і організаційних заходів на державному рівні. Проблемами розробки ефективних державних програм займається велика кількість вчених, політиків, державних та недержавних установ та організацій. Зокрема, шляхи створення привабливого інвестиційного клімату запропоновані Н.М. Мовою, В.О. Хаустовим, Л.Я. Тканкою [2, 3]. Стратегічні завдання державної інвестиційної політики в АПК досліджені Т.В. Майоровою [4]. На думку С.М.Черненко, важливою складовою становлення конкурентної ринкової економіки в АПК є розвиток малого підприємництва [5]. Б.Г.Шелегедою, Л.В.Кравцовою досліджено актуальну проблему мотивації при впровадженні енергозберігаючих технологій, запропоновано

механізм мотивації діяльності з енергозбереження [6]. Водночас, проблему створення інноваційного ринку, активізації інноваційного підприємництва досліджено недостатньо.

Зважаючи на вищесказане, реалізація стратегії економічного зростання значною мірою залежить від інноваційного підприємництва як окремих регіонів галузей, так і окремих сільськогосподарських підприємств.

Різде зменшення обсягів реалізації сільськогосподарської продукції з одночасною обмеженою купівельною спроможністю населення потребує розробки ефективних заходів щодо переведення сільського господарства у стан стабілізації з наступним нарощуванням виробництва. Зниження собівартості сільськогосподарської продукції, зокрема, за рахунок енергозбереження, є актуальним і потребує інноваційного підходу.

Враховуючи це, метою дослідження є розробка пропозицій щодо створення інноваційного ринку, активізації інноваційного підприємництва, спрямованого на зниження енергоємності сільськогосподарської продукції.

Активізація інноваційного підприємництва потребує нових форм і методів впровадження досягнень науки та техніки, насамперед, за рахунок розширення інноваційного ринку. На сучасному етапі в Україні його практично немає. Частка інноваційної продукції на внутрішньому ринку становить 9,4% від загального обсягу продукції.

Не проводяться аукціонні торги інноваційних розробок, немає інноваційних бірж та ефективної реклами. Маркетингові дослідження в інноваційній сфері здійснюють лише 26% від усіх підприємств.

Розвиток інноваційного ринку стримується недостатніми темпами створення недержавних науково-дослідних і проектно-конструкторських організацій. Частина інноваційно-активних підприємств серед роздержавлених у 2001 р. становить 17,7% проти 14,8% у 2000 р. Даються взнаки недосконалість механізмів демонополізації виробництва, високий рівень ризику, пов'язаного з недоліками нормативно-правової бази інноваційного підприємництва.

Для його прискореного розвитку потрібне в першу чергу фінансове забезпечення пріоритетних напрямів наукових розробок у сільському господарстві, створення механізмів державного стимулювання ефективного використання приватних й іноземних інвестицій, зменшення імпортозалежності економіки, а також розширення форм інфраструктури інноваційного ринку. Відсутність окремих вітчизняних високотехнологічних товарів (у сільському господарстві це ефективна техніка, насіння, новітні технології, обладнання для переробки продукції тощо) компенсується за рахунок імпорту.

Середня частина високотехнологічних товарів у загальному обсязі імпорту коливалася від 18,1% у 1996 р. до 21,4% у 2001 р. Як показує вивчення досвіду інших країн, державна інноваційна політика в промислово розвинених країнах спрямована на створення сприятливого економічного клімату для здійснення інноваційних процесів, зокрема:

- держава сприяє розвитку науки, в тому числі прикладної, і підготовці наукових та інженерних кадрів (основного джерела інноваційних ідей);
- в межах більшості урядових напрямків планування існує безліч різноманітних програм, спрямованих на підвищення інноваційної активності бізнесу (інноваційного підприємства);
- державні замовлення, переважно у формі контрактів, на проведення наукових досліджень забезпечують нагальний попит на новачі, які потім знаходять широке застосування в економіці регіонів і підприємств;
- фіскальні та інші елементи державного регулювання формують стимулюючий вплив зовнішнього середовища, обумовлюють ефективність і необхідність інноваційних рішень окремих підприємств;

– держава відіграє роль посередника у справі організації ефективної взаємодії академічної та прикладної науки, стимулює кооперацію науково-дослідних робіт і їх впровадження в практику господарювання.

Останнє обумовлене розумінням об'єктивної необхідності, з однієї сторони, доведенням передових наукових ідей до стадії їх комерційної реалізації, з іншої – створення умов для зацікавленості промисловості чи сільського господарства у фінансуванні наукових досліджень.

Створення соціальної інфраструктури, яка включає в себе формування єдиної інформативної системи в країні, відіграє важливу роль при реалізації інноваційних проектів, закінчений цикл яких включає окремо виділені етапи: дослідження, розробку, підготовку до виробництва, виробництво, збут. Їх взаємозв'язок дозволяє виділити інноваційне підприємництво як специфічний елемент державного регулювання економіки, яке, в свою чергу, потребує створення української моделі інноваційного підприємництва.

Вона може бути створена на таких концептуальних засадах:

- активний вплив держави на інноваційне підприємництво, зокрема, у галузях АПК, промисловості, інфраструктури;
- передбачається розвиток інноваційної політики в умовах ринкових відносин;
- змішана форма економічного й інноваційного розвитку, в якій державне регулювання поєднується з програмно-цільовим підходом на основі прямого і непрямого впливів при поєднанні інтересів держави та бізнесових структур.

Програмно-цільова форма державного регулювання інновацій передбачає конкретне фінансування останніх шляхом створених програм підтримки нововведень, а окремим підприємствам надаються кредитні пільги для здійснення нововведень.

Встановлено, що методом зниження можливих ризиків можуть бути ефективні заходи, спрямовані на стимулювання процесів нагромадження та раціонального використання інвестиційних ресурсів відповідно до визначених пріоритетів економічного розвитку окремих регіонів.

При цьому основним напрямом активізації інноваційного підприємництва в області (регіоні) буде такий, який дозволяє через нарощування обсягів сільськогосподарського виробництва конкурентоспроможної продукції, поліпшення фінансово-економічного стану суб'єктів підприємницької діяльності збільшувати величину прибутку й амортизації. Інноваційне підприємництво – це особливий новаторський процес створення нового, процес господарювання, в основі якого лежить постійний пошук нових можливостей, орієнтація на інновації. Воно обумовлене тим, що підприємець готовий взяти на себе весь ризик, який виникає при здійсненні нового проекту або вдосконалення вже існуючого, а також фінансову і соціальну відповідальність, що виникають при цьому. Загалом інноваційне підприємство можна визначити як суспільний техніко-економічний процес, який призводить до створення кращих за своїми властивостями товарів (продукції, послуг) і технологій шляхом практичного використання нововведень.

Академічні установи на сучасному етапі пропонують різноманітну товарну наукову продукцію, яка охоплює усі галузі аграрної сфери економіки і відповідає нагальним потребам аграрних підприємств й інших сільськогосподарських структур усіх форм власності, що надає можливості не тільки формувати ринок інновацій, але й здійснювати інноваційне підприємництво з метою підвищення рівня споживання населенням основних продуктів харчування.

Таким чином, збільшення обсягів виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції можливе лише за умови зменшення її собівартості. Важливим чинником цього, як свідчить аналіз структури витрат на виробництво продукції АПК, є зменшення енергетичної складової вказаних витрат. Це особливо актуально в сучасних умовах

значного підвищення цін на енергоносії. На підприємствах АПК, зважаючи на застарілі технології, зношені основні фонди, недостатню кваліфікацію та мотивацію персоналу, недоліки державної політики та правової бази, існують значні резерви енергозбереження. Цю проблему можна вирішити за допомогою інноваційного підходу, інвестицій у нові енергозберігаючі технології та організаційні заходи, прийняття відповідних законів та нормативних актів. Створення ринку інновацій є вкрай необхідним. У цьому процесі передбачається активний вплив держави на інноваційне підприємництво, зокрема, у галузях АПК, програмно-цільовий підхід, фінансування програм підтримки нововведень, надання кредитних пільг підприємствам, які впроваджують нововведення.

Виходячи з цього, напрямком подальших досліджень є вдосконалення нормативно-правової бази з метою ефективного державного стимулювання інвестиційно-інноваційних процесів, зокрема, в сфері енергозбереження.

Література

1. Статистичний щорічник України 2004. Державний комітет статистики України. За ред. О.Г. Осауленка. – К.: Консультант, 2005. – 590 с.
2. Мова Н.М., Хаустов В.О. Інноваційна діяльність в Україні та напрями її розвитку // Економіка України. – 2001. - №6.
3. Тканка Л.Я. Система інноваційно-інвестиційних фондів в Україні // Фінанси України. – 1999. - №1.
4. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: Навчальний посібник. – Київ: «Центр навчальної літератури», 2004. – 376 с.
5. Черненко С.М. Проблеми розвитку малого підприємництва в агропродовольчому комплексі.// Тиждень економіки ДНУ: матеріали доповідей. Випуск 2. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2003. – 132 с.
6. Шелегеда Б.Г., Кравцова Л.В. Роль мотивації при впровадженні енергозбереження. // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. Випуск 177: В 2 т. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2003. Том 1. – 329 с.

*Рекомендовано до публікації
д.е.н., проф. Кадієвським В.А. 23.03.06*

*Надійшла до редакції
09.03.06*